

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ
ЖАНА ИЛИМ МИНИСТРЛИГИ**

БЕКИТИЛГЕН
Кыргыз Республикасынын
билим берүү жана илим
министрлигинин
Буйрук № __ 863/1__
«__10__» __май__ 2022 ж.

Каттоо номери 8
Код 200724

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН КЕСИПТИК
ОРТО БИЛИМ БЕРҮҮСҮНҮН МАМЛЕКЕТТИК
БИЛИМ БЕРҮҮ СТАНДАРТЫ**

Адистиги: 160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо»

Квалификациясы: – учкуч

Бишкек 2022

1-глава. Жалпы жоболор

1. Ушул Кыргыз Республикасынын кесиптик орто билим берүүсүнүн **160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо»** адистиги боюнча мамлекеттик билим берүү стандарты (мындан ары – Мамлекеттик билим берүү стандарты) “Билим берүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына жана Кыргыз Республикасынын билим берүү жаатындагы башка ченемдик укуктук актыларына ылайык иштеп чыккан.

2. Ушул Мамлекеттик билим берүү стандартында төмөнкү түшүнүктөр пайдаланылат:

- **негизги кесиптик билим берүү программасы** - максаттарды, күтүлүүчү натыйжаларды, тийиштүү адистик боюнча билим берүү процессин ишке ашыруунун мазмунун жана уюштурулушун регламенттөөчү окуу-методикалык документтердин жыйындысы;

- **сабактардын цикли** - окутуунун, тарбиялоонун белгиленген максаттарына жана натыйжаларына карата белгилүү бир логикалык жыйынтыкка ээ болгон билим берүү программасынын бир бөлүгү же окуу сабактарынын жыйындысы;

- **модул** - окутуунун, тарбиялоонун белгиленген максаттарына жана натыйжаларына карата белгилүү бир логикалык жыйынтыкка ээ болгон окуу сабактарынын бөлүгү;

- **компетенция** - окуучунун аныкталган бир чөйрөдө майнаптуу жана жемиштүү иштөөсү үчүн зарыл болгон билими жагынан даярдоого карата алдын ала коюлган социалдык талап (ченем);

- **кредит** - негизги кесиптик билим берүү программасынын эмгек сыйымдуулугунун шарттуу ченеми;

- **окутуунун натыйжалары** - негизги билим берүү программасы/модулу боюнча окутуунун натыйжасында ээ болгон компетенциялар.

- **кесиптик стандарт** - кесиптик иштин конкреттүү түрүнүн чегинде анын мазмунуна жана сапатына карата талаптарды белгилөөчү, кызматкер кайсы иште болсо да, кайсыл уюмда болсо да өзүнүн ордун татыктуу ээлеши үчүн кызматкерде болушу милдеттүү болгон квалификациянын сапаттык денгээлин баяндаган негиз түзүүчү документ.

Ушул Мамлекеттик билим берүү стандартын аткаруу менчигинин түрүнө жана ведомстволук таандыктыгына карабастан, кесиптик орто билим берүү программаларын ишке ашыруучу бардык билим берүү мекемелери үчүн милдеттүү болуп саналат.

2-глава. Колдонуу жааты

3. Ушул Мамлекеттик билим берүү стандарты **160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо»** адистиги боюнча (мындан ары - Тизме) негизги кесиптик билим берүү программаларын ишке ашырууда милдеттүү болгон ченемдердин, эрежелердин жана талаптардын

жыйындысын билдирет жана Кыргыз Республикасынын аймагында тиешелуу адистик боюнча лицензиясы жана аккредитациясы бар, менчигинин түрүнө жана ведомстволук таандыктыгына карабастан кесиптик орто билим берүү программаларын ишке ашыруучу бардык билим берүү уюмдарынын уюштуруу-методикалык документтерди иштеп чыгуусу, кесиптик орто билим берүүсүнүн негизги кесиптик билим берүү программаларын өздөштүрүүнүн сапатын баалоосу үчүн негиз болуп эсептелет.

4. **160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо»** адистиги боюнча Мамлекеттик билим берүү стандартынын негизги колдонуучулары болуп төмөнкүлөр саналат:

- ушул адистик боюнча негизги кесиптик билим берүү программаларын ишке ашырууга укуктуу билим берүүнүн уюмдарынын администрациясы жана педагогикалык курамы;

- ушул адистиктеги негизги билим берүү программасын өздөштүрүү боюнча өзүнүн окуу ишин натыйжалуу ишке ашыруу үчүн жооптуу студенттер;

- кесиптик иштин тийиштүү чөйрөсүндөгү адистердин жана иш берүүчүлөрдүн бирикмелери;

- Кыргыз Республикасынын билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органынын тапшырмасы боюнча негизги билим берүү программаларын иштеп чыгууну камсыз кылуучу окуу-методикалык бирикмелер жана кеңештер;

- кесиптик орто билим берүүнү каржылоону камсыз кылуучу билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар;

- кесиптик орто билим берүү системасында мыйзамдардын сакталышын контролдоону камсыз кылуучу, кесиптик орто билим берүү чөйрөсүндө аккредитациялоочу жана сапатын контролдоочу билим берүү чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органдар.

- билим беруу программаларын жана уюмдарын аккредитациялоочу агенттиктер.

3-глава. Адистиктин жалпы мүнөздөмөсү

5. **160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо»** адистиги боюнча негизги кесиптик билим берүүсүнүн программасын өздөштүрүү формалары:

- күндүзгү;

6. Жалпы орто билим берүүнүн базасында күндүзгү окуу формасы боюнча кесиптик орто билим берүүнүн адистиги боюнча негизги билим берүү программасын өздөштүрүүнүн ченемдик мөөнөтү 2 жыл 10 айдан кем эмести түзөт. Ушул кесиптик билим берүү программасын негизги жалпы билим берүүнүн базасында ишке ашыруу учурунда өздөштүрүүнүн белгиленген ченемдик мөөнөтү 1 (бир) жылга узартылат.

7. Кесиптик орто билим берүү программасына интеграцияланган жалпы орто билим берүүнүн жалпы билим берүү программасын (10 жана 11-

класстар) ишке ашырууда жалпы орто билими жөнүндө документ (аттестат) берилбейт, ал эми сабактар боюнча баалар кесиптик орто билим берүү жөнүндө документке (дипломго) коюлат.

8. Абитуриентте окууга тапшырууда төмөнкү документтердин бири болуусу тийиш:

- жалпы орто билими жөнүндө аттестат;
- негизги жалпы билими жөнүндө күбөлүк.

9. Күндүзгү-сырттан (кечки) жана сырттан окуу формалары боюнча, ошондой эле окутуунун ар түрдүү формалары айкалыштырылган учурда кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программаларын өздөштүрүү мөөнөтү кесиптик орто билим берүү программаларын ишке ашыруучу билим берүү уюму тарабынан күндүзгү окуу формасында өздөштүрүүнүн белгиленген ченемдик мөөнөтүнө карата б айга узартылат.

Орто кесиптик билим берүүнүн программаларын ишке ашыруусу билим берүү уюму кайра аттестациялоонун (кайра зачет тапшыруунун) жыйынтыгы менен башка адистик боюнча жогорку кесиптик билим же орто кесиптик билим алууда студент өздөштүргөн (өткөн) өзүнчө дисциплиналар (модулдар) жана (же) өзүнчө практикалар боюнча окутуунун натыйжаларын толук же жарым жартылай кайра кабыл алышы мүмкүн.

Кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программаларын өздөштүрүүнүн башка ченемдик мөөнөттөрү өзүнчө ченемдик укуктук акт менен бекитилет.

10. Күндүзгү окуу формасы боюнча кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программаларынын эмгек сыйымдуулугу 120дан кем эмес кредитти (зачеттук бирдикти) түзөт. Бир окуу семестринин эмгек сыйымдуулугу 30дан кем эмес кредитке (зачеттук бирдикке) барабар (окуу процесси эки семестрлик болуп уюштурулган учурда).

Бир кредит (зачеттук бирдик) студенттин окуу ишинин 30 саатына барабар (анын ичине аудиториялык, өз алдынча иши жана аттестациянын бардык түрлөрү кирет).

Күндүзгү-сырттан (кечки) жана сырттан окуу формалары боюнча, ошондой эле окутуунун ар түрдүү формалары айкалыштырылган учурда негизги кесиптик билим берүү программасынын эмгек сыйымдуулугу окуу жылы үчүн 45тен кем эмес кредитти түзөт.

11. Инсанды окутуу жана тарбиялоо жаатында **160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо»** адистиги боюнча кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасынын максаттары.

160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо» адистиги боюнча кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасынын окутуу жаатындагы максаты болуп төмөнкүлөр саналат:

“Аба кемесин жана учуу шартында анын функцияналдык системаларын эксплуатациялоочу, аба кемесинин экипажынын ишин уюштуруучу жана

пландаштыруучу, стандарттык эмес абал шартында иштерди пландаштырууда оптималдуу чечимдерди кабыл алууга жөндөмдүү, ишмердүүлүктүн экономикалык эффективдүүлүгүн баалоого катышуучу, жумуш ордунда коопсуздук техникасын камсыз кылуучу жалпы жана кесиптик компетенцияларга ээ болгон учкучту даярдоо”

160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо» адистиги боюнча кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасынын инсанды тарбиялоо жаатындагы максаты болуп төмөнкүлөр саналат:

- максатка умтулгандык, уюшкандык;
- эмгекчилдик жана жоопкердик;
- жарандуулук, коммуникативдүүлүк жана толеранттуулук;
- жалпы маданиятын жогорулатуу;

12. **160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо»** адистигин бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишинин тармагы:

- Учуучу аппараттарды, алардын функцияналдык системаларын жана авиациялык кыймылдаткычтарды учууда эксплуатациялоону;
- Аба транспортунун кыймылын уюштурууну камтыйт.

13. Бүтүрүүчүлөрдүн кесиптик ишинин объектилери болуп төмөнкүлөр саналат:

- учуучу аппараттар жана алардын функцияналдык системалары;
- учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоодо башкаруу процесстери;
- учуучу аппараттардын кыймылдаткычтары жана алардын функцияналдык системалары;
- учуучу аппараттардын борттук радиоэлектроника жабдыктары жана учуруучу навигациялык комплекс;
- жердеги навигациялык радиотехникалык каражаттар жана кондурууга тийиштүү системалар;
- жарандык авиациянын аэродромдору жана аэропорттору;
- баштапкы эмгек коллективтери;

14. Учкуч төмөнкү кесиптик иштин түрлөрү боюнча даярдалып чыгарылат;

- эксплуатация-технологиялык;
- уюштуруучулук- башкаруу;

15. **160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо»** адистигин бүтүргөн бүтүрүүчү төмөнкү кесиптик иштин милдеттерине даярдалышы керек:

эксплуатация- технологиялык;

- базалык типтеги учуучу аппараттарды учуруу, алардын кыймылдаткычтарын жана функцияналдык системаларын учууга даярданууда жана учууда эксплуатациялоо;

- жер бетинин бир чекитинен экинчи чекитине аба кемесин коопсуз жана так айдап башкаруу максатында, аба кемесинин борттук учуруучу-навигациялык комплекстерин жана аба навигациясынын жердеги радиотехникалык каражаттарын колдонуу;

- учуп чыгуучу, конуучу жана запастагы аэродромдордогу, учуу маршрутундагы метео шартты аныктоо;

- **уюштуруучулук- башкаруу;**

- алдын-ала жана учуу алдындагы даярдык процессинде, андан тышкары ИКАОнун жана Кыргыз Республикасынын авиациялык эрежелеринин, учууларды эксплуатациялоо колдонмосунун талаптарына ылайык учууну аткарууда аба кемесинин экипажынын ишин уюштуруу жана пландаштыруу;

- учууга чечим кабыл алууда оптималдуу вариантты тандоо, учуунун абалдарын жана кошумча аэродромдорду тандоо;

- учууда жана учуу учурунда өзгөчө кырдаал түзүлгөндө экипаж тарабынан учууларды эксплуатациялоо колдонмосун так аткарууну камсыз кылуу.

16. Бүтүрүүчүлөрдүн билимин улантуу мүмкүнчүлүгү.

Кесиптик орто билим берүүнүн **160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо»** адистиги боюнча негизги кесиптик билим берүү программасын өздөштүргөн бүтүрүүчү төмөнкүлөргө даярдалды:

- жогорку кесиптик билим берүүнүн негизги билим берүү программаларын өздөштүрүүгө;

- тездетилген программалар боюнча тиешелүү профилдеги жогорку кесиптик билим берүүнүн негизги билим берүү программасын өздөштүрүүгө.

4-глава. Негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруунун шарттарына карата жалпы талаптар

17. Кесиптик орто билим берүү программаларын ишке ашыруучу билим берүү уюмдары адистик боюнча негизги кесиптик билим берүү программасын өз алдынча иштеп чыгышат. Негизги кесиптик билим берүү программасы адистик боюнча тийиштүү Мамлекеттик билим берүү стандартынын, улуттук квалификациянын алкагында, квалификациянын жана кесиптик стандарттын (эгер болсо) тармактык/сектордук алкактарынын негизинде иштелип чыгат.

Орто кесиптик билим берүү программаларын ишке ашыруучу билим берүү уюмдары илимдик маданияттын, экономиканын техниканын, технологиянын жана социалдык чөйрөсүн өнүгүүсүн эске алуу менен берүү сапатынын кепилдигин камсыз кылуу боюнча төмөнкүлөр менен туюндурулган сунуштарга ылайык негизги кесиптик билим берүү программасын 5 жылда бир жолудан кем эмес жанылап турууга милдеттүү.

- бүтүрүүчүлөрдү даярдоонун сапатын камсыз кылуу боюнча стратегияларды иштеп чыгуу;

- билим беруу программаларына мониторинг жүргүзүү, мезгил мезгили менен рецензиялоо;

- так макулдашылган критерийлердин негизинде студенттердин билимдеринин жана ыктарынын, бүтүрүүчүлөрдүн компетенцияларынын деңгээлин баалоонун объективдүү жол-жоболорун иштеп чыгуу;

- окутуучулук курамдын сапатын жана компетенттүүлүгүн камсыз кылуу;

- бардык ишке ашырылуучу билим берүү программаларын жетиштүү ресурстар менен камсыз кылуу, аларды натыйжалуу колдонууну, анын ичинде окуп жаткандарды сурамжылоо аркылуу контролдоо;

- өзүнүн ишин (стратегиясын) баалоо жана башка билим берүү уюмдары менен салыштыруу үчүн макулдашылган критерийлер боюнча өзүн-өзү туруктуу негизде текшерип туруу;

- коомчулукка өзүнүн ишинин натыйжалары, пландары, инновациялары жөнүндө маалымдоо.

18. Студенттерди жана бүтүрүүчүлөрдү даярдоонун сапатын баалоо аларды учурдагы, орто аралык жана жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестациялоону камтышы керек.

Студенттерди учурдагы аттестациялоо кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюму тарабынан белгиленген (педагогикалык кеңеш бекиткен) баалоонун модулдук-рейтингдик системасынын негизинде окуу семестринин ичинде жүргүзүлөт.

Студенттерди орто аралык аттестациялоо ар бир семестрдин аягында жүргүзүлөт жана бардык сабактар боюнча семестрдеги учурдагы аттестациялоонун жыйынтыктары боюнча жыйынтык баалар (экзамендик баалар) коюлат.

Бүтүрүүчүлөрдү Мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестациялоо, мамлекеттик аттестациялык сыноолордун төмөнкү түрлөрүнөн турат;

- сабактар аралык Мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестацияга киргизилген сабактар; «Кыргыз тили жана адабияты, Кыргызстандын тарыхы жана Кыргызстандын географиясы»;

- адистиги боюнча жыйынтыктоочу дисциплинардык экзамен.

Жыйынтыктоочу аттестацияга академиялык карызы жок жана окуу планында каралган окуу курсун толук бүтүргөн бүтүрүүчү киргизилет.

Жыйынтыктоочу Мамлекеттик аттестация Кыргыз Республикасынын Министрлер кабинети тарабынан аныкталган тартипте жүргүзүлөт.

Негизги кесиптик билим берүү программасына ылайык келген этаптуу же түпкү талаптарга студенттердин жана бүтүрүүчүлөрдүн жеке жетишкендиктеринин шайкеш келишине карата студенттерди учурдагы, орто аралык аттестациялоо жана бүтүрүүчүлөрдү жыйынтыктоочу аттестациялоо үчүн билимин, билгичтигин жана ээ болгон компетенцияларынын деңгээлин баалоого мүмкүндүк берүүчү типтүү тапшырмаларды, контролдук иштерди, модулдук тесттерди камтыган баалоо каражаттарынын базалары түзүлөт. Баалоо каражаттарынын базалары кесиптик орто билим берүү программасын

ишке ашыруучу билим берүү уюму тарабынан иштелип чыгат жана бекитилет.

19. Негизги кесиптик билим берүү программасын иштеп чыгууда кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун бүтүрүүчүлөрдүн жалпы компетенцияларын (мисалы, социалдык өз ара аракеттенүү компетенцияларын, өзүн-өзү уюштурууну жана системалык-иш мүнөзүндөгү өз алдынча башкарууну) түзүү мүмкүнчүлүктөрү аныкталышы керек. Кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюму төмөнкүлөргө милдеттүү:

- өзүнүн социалдык-маданий чөйрөсүн түзүүгө;
- инсандын ар тараптуу өнүгүүсү үчүн зарыл болгон шарттарды түзүүгө;
- студенттик өз алдынча башкарууну өнүктүрүүнү, студенттердин коомдук уюмдардын, спорттук жана чыгармачылык клубдардын, илимий студенттик коомдордун ишине катышуусун кошкондо, окуу процессинин социалдык-тарбиялык компонентин өнүктүрүүгө түрткү берүүгө.

20. Кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун негизги кесиптик билим берүү программасы студенттин тандоосу боюнча сабактарды камтуусу керек. Студенттин тандоосу боюнча сабактарды түзүүнүн тартибин кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун педагогикалык кеңеши белгилейт.

21. Кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюму төмөнкүлөргө милдеттүү:

- студенттердин өзүнүн окуу программасын түзүүгө катышуусунун реалдуу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылууга;
- негизги кесиптик билим берүү программасын түзүүдө студенттерди алардын укуктары жана милдеттери менен тааныштырууга;
- студенттер тандап алган сабактар алар үчүн милдеттүү болуп калаарын, ал эми алардын жалпы эмгек сыйымдуулугу окуу планында каралгандан кем болбошу керектигин түшүндүрүүгө.

22. Студенттер тандоосу боюнча окуу сабактарын өздөштүрүүгө бөлүнгөн окуу убактысынын көлөмүнүн чегинде негизги кесиптик билим берүү программасында каралган конкреттүү сабактарды тандап алууга укуктуу.

23. Студенттер кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюму негизги кесиптик билим берүү программасында каралган бардык тапшырмаларды белгиленген мөөнөттөрдө аткарууга милдеттүү.

24. Студенттер негизги кесиптик билим берүү программасын өздөштүрүүдө натыйжаларга жетишүү максатында студенттик өз алдынча башкарууну өнүктүрүүгө, коомдук уюмдардын, спорттук жана чыгармачылык клубдардын, илимий студенттик коомдордун ишине катышууга милдеттүү.

25. Студенттин окуу жүктөмүнүн максималдуу көлөмү анын аудиториялык жана аудиториядан тышкары (өз алдынча) окуу ишинин бардык түрлөрүн камтуу менен жумасына 45 саат болуп белгиленет.

Күндүзгү окуу формасындагы бир жумалык аудиториялык сабактардын көлөмү адистиктин өргөчөлүгүн эске алуу менен Мамлекеттик билим берүү стандарты менен аныкталат жана ар бир окуу дисциплинасын үйрөнүүгө бөлүнгөн жалпы көлөмдүн 35тен кем эмес пайызын түзөт.

Окуу дисциплинасы боюнча өз алдынча иштөөгө бөлүнүүчү сааттарга ошол окуу дисциплинасы (модулу) боюнча экзаменге даярданууга каралган убакыт киргизилет.

26. Күндүзгү-сырттан (кечки) окуу формасында аудиториялык сабактардын көлөмү жумасына 16 сааттан кем болбошу керек.

27. Сырттан окуу формасында окутуучу менен сабак окуу мүмкүндүгү студентке жылына 150 сааттан кем эмес көлөмдө камсыз кылынуусу керек.

28. Окуу жылындагы эс алуу убагынын жалпы көлөмү 10 жуманы, анын ичинде кыш мезгилинде 2 жумадан кем эместе түзүүсү керек.

5-глава. Негизги кесиптик билим берүү программасына карата талаптар

29. **160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо»** адистиги боюнча бүтүрүүчү негизги кесиптик билим берүү программасынын максаттарына жана ушул Мамлекеттик билим берүү стандартынын 11 жана 15-пункттарында көрсөтүлгөн кесиптик иштин милдеттерине ылайык төмөнкү компетенцияларга ээ болушу керек:

а) жалпы:

ЖК1. - өз ишин уюштурууну, кесиптик милдеттерди аткаруу методун жана ыкмаларын тандоону, алардын натыйжалуулугун жана сапатын баалоону билүү;

ЖК2.- стандарттык жана стандарттык эмес абалдарда чечим кабыл алуу, маселелерди чечүү, жоопкерчиликти жана демилге көтөрүү;

ЖК3.- кесиптик милдеттерди натыйжалуу аткаруу, кесиптик жана инсандык өнүгүү үчүн зарыл болгон маалыматтарды издөө, чечмелөө жана пайдалануу;

ЖК4. - кесиптик ишинде маалыматтык-коммуникациялык технологияларды колдонуу;

ЖК5. - командада иштөөнү, кесиптештер, жетекчилер жана кардарлар менен натыйжалуу баарлашууну билүү;

ЖК6. - команда мүчөлөрүнүн (кол алдындагы) иши жана аларды иш орунда окутуу, тапшырмаларды аткаруунун жыйынтыгы үчүн жоопкерчилик алуу;

ЖК7. - жеке инсандык жана кесиптик өнүгүүсүн башкаруу, кесиптик иште эмгек шарттарынын жана технологиялардын өзгөрүүсүнө адаптациялануу;

ЖК8.- чакан жамаат менен уюштуруу-башкаруу иштерине даяр болуу;

ЖК9. - Заманбап билим берүүчү жана маалыматтык технологияларды колдонуу менен жогорку денгээлде өз алдынча жаны билимдерге ээ болуу;

ЖК10. Өз алдынча жогорку денгээлде эмгегин жана ишмердүүлүгүнүн жыйынтыктарын баалоо.

1. Эксплуатация-технологиялык:

КК1. Учуучу аппараттарды жана анын функцияналдык системаларын учууда квалификациялык эксплуатациялоону камсыз кылуу;

КК2. Учууда эксплуатациялоодо аба кемесинин жана кыймылдаткычтарынын, алардын функцияналдык системаларынын иш жарамдуулугун сактоо;

КК3. Эксплуатациялоонун күтүлгөн шартында жана өзгөчө кырдаалда аба кемесин, анын кыймылдаткычтарын жана функцияналдык системаларын эксплуатациялоону камсыз кылуу;

КК4. Учуунун экономикалык натыйжалуулугун, коопсуздугун жана туруктуулугун камсыз кылуу;

КК5. Учуу алдындагы аба кемесинин, кыймылдаткычтын жана функцияналдык системаларынын багытына жараша колдонууга жарамдуулугун, иш жөндөмдүүлүгүн жана даярдыгын текшерүү боюнча жетиштүү денгээлде иш чараларды өткөрүү.

2. Уюштуруучулук- башкаруу:

КК6. Аба кемесинин экипажынын, түзүмдүк бөлүмдүн ишин уюштуруу, пландаштыруу жана башкаруу;

КК7. Өзгөчө кырдаалдар түзүлгөн шартта иш аракеттерди пландаштырууда оптималдуу чечимдерди тандоо;

КК8. Учуу учурунда коопсуздукту камсыз кылууну уюштуруу;

КК9. Учуу иштерин сапатын жана учуулардын уюштурулушун, пландалышын жана аткарылышын көзөмөлдөөнү ишке ашыруу;

КК10. Кол алдындагылардын жумушчулардын ишин текшерүү жана уюштуруу;

КК11. Учууну эксплуатациялоонун экономикалык эффективдүүлүгүн болоого катышуу;

КК12. Иштеген жеринде коопсуздук техникасын жана эмгекти коргоону камсыз кылуу.

30. Кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик программасына төмөнкүдөй блоктор жана окуу циклдери кирет:

1-блок “Дисциплиналар (модулдар)”

- 1) жалпы гуманитардык цикл;
- 2) математикалык жана табигый илимдер циклы;
- 3) кесиптик цикл;
- 4) дене тарбия

2 блок “Практика”;

3 блок. “Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация”;

Орто кесиптик окуу жайы мамлекеттик билим берүү стандартынын талаптарына ылайык негизги билим берүү программасын иштеп чыгат, улуттук квалификациялык алкакта тармактык/сектордук квалификациялык жана улуттук квалификациянын алкактарына ылайык окутуунун натыйжаларына жетүүгө жоопкерчилик тартат.

Дисциплиналардын (модулдардын) топтомун жана алардын негизги билим берүү программасынын ар бир блогуна тиешелүү эмгек сыйымдуулугун орто кесиптик окуу жайы улуттук квалификациянын алкактарында каралган окутуунун натыйжаларынын жыйындысы түрүндө аны өздөштүрүүнүн талаптарын эске алуу менен ушул блок үчүн белгиленген көлөмдөрдө өз алдынча аныктайт

Негизги кесиптик билим берүү программасы жалпы гуманитардык циклдин билим берүү дисциплиналарын ишке ашырууну камсыз кылуусу керек, алардын тизмеси жана эмгек сыйымдуулугу Кыргыз Республикасынын билим берүү жана илим чөйрөсүндөгү ыйгарым укуктуу мамлекеттик органы тарабынан аныкталат. Аталган дисциплиналардын мазмуну жана ишке ашыруу тартиби тиешелүү адистик боюнча орто кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандарты менен белгиленет.

Орто кесиптик билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасы ушул Макетке тиркелген түзүмгө ылайык иштелип чыгат.

31. Сабактардын ар бир циклы базалык (милдеттүү) жана элективдүү бөлүккө ээ болушу керек. Элективдүү бөлүк базалык бөлүктүн сабактарынын мазмуну менен аныкталуучу студенттердин билимдерин, ыктарын жана көндүмдөрүн кеңейтүүгө жана тереңдетүүгө мүмкүндүк бериши керек. Элективдүү бөлүк кесиптик орто окуу жайы тарабынан ишке ашырылуучу кесиптик билим берүү программасынын өзгөчөлүктөрүнө жараша белгиленет.

Мамлекеттик аттестациянын көлөмүн эске албастан милдеттүү бөлүктүн көлөмү негизги билим берүү программасынын жалпы көлөмүнүн 50дөн ашпаган пайызын түзүүгө тийиш.

Орто кесиптик окуу жайы ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдарга (алардын арызы боюнча) алардын психофизикалык өнүгүүсүнүн өзгөчөлүктөрүн, жеке мүмкүнчүлүктөрүн эске алуучу жана зарыл болгон учурда аталган адамдардын өнүгүүсүнүн бузулушун ондоону жана социалдык адаптациялоону камсыздоочу негизги билим берүү программасы боюнча окуу мүмкүндүгүн берүүсү тийиш.

32. Адистиктин негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруу окутулуучу сабактын профилине ылайык келген базалык билими бар жана системалык түрдө илимий жана (же) илимий-методикалык иш менен алектенген педагогикалык кадрлар менен камсыздалышы керек.

Кесиптик циклдин окутуучулары даярдоонун тийиштүү адистиги багыты боюнча жогорку кесиптик билимге (авиациялык адистиктерден тышкары) ээ болуулары керек. Авиациялык адистиктерге сабак берген

атайын кесиптик орто билими бар адистер окутуучу болуп эмгектене алышат, бирок алардын өз кесиби боюнча иш тажрыйбасы болуусу шарт.

Кесиптик циклдин окутуучуларынын сапаттык курамын баалоодо стажы 10 жылдан кем эмес өндүрүшчүлөр эсепке алынат.

Мугалим/окуучунун нормативдик катышы 1:12ден ашпайт.

33. Адистиктин негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашырууда негизги кесиптик билим берүү программасынын сабактарынын толук тизмеси боюнча түзүлүүчү маалыматтар базасын жана китепкана фондун ар бир студенттин колдонуусу камсыз кылынышы керек. Кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун билим берүү программасы лабораториялык практикумдарды жана практикалык сабактарды (түзүлүүчү компетенцияларды эсепке алуу менен аныкталат) камтууга тийиш.

Негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруу үчүн зарыл болгон окуу адабияты жана/же электрондук адабият менен студенттердин камсыз болуусу бир студентке 0,5 экземплярдагы ченемге ылайык келиши керек. Окуу маалыматынын булактары заманбап талаптарга жооп берүүсү керек. Китепкана фонду баардык циклдардын базалык бөлүгүндөгү сабактар боюнча, акыркы 10 жылда (жалпы гуманитардык жана социалдык-экономикалык циклдин базалык бөлүгүндөгү сабактар үчүн акыркы 5 жылда) басылып чыккан же электрондук түрдөгү окуу адабияттар менен толукталышы керек.

Билим берүү процессинде мыйзам чыгаруу актылары, ченемдик документтер, кесиптик багыт берүүчү мезгилдүү басылмалардын материалдары пайдаланылышы керек.

34. Кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун кесиптик орто билим берүү программасын ишке ашыруучу билим берүү уюмунун окуу планында каралган лабораториялык, дисциплиналык жана дисциплиналар аралык даярдоонун, студенттерди практикалык даярдоонун бардык түрүн жүргүзүүнү камсыз кылган, колдонуудагы санитардык жана өрткө каршы эрежелер менен ченемдерге ылайык келген материалдык-техникалык базасы болушу керек. 1 окуучуга жарактуу аянттын ченемдик мааниси 2 сменалык класстарды эске алуу менен 7 м² болушу керек. Материалдык-техникалык база аталган кесиптин адистери колдонушкан аба кемелеринин агрегаттарын, механизмдерин, конструктивдик элементтерин аэропорттун жерден башкаруу механизм каражаттарын камтыйт. Кесипти толук түрдө өздөштүрүү үчүн каралган жабдуулар:

1. Учак, тик учагы паркы менен адистештирилген полигон, механизацияланган жабдуулар менен, пилотаждык-навигациялык жана прибордук каражаттар, аба кемелерине суюктук жана май толтуруучу атайын жабдуулар (СЖиМ);

2. Аба кеменин тутуму практикалык ыкмаларды иштеп чыгуу үчүн учуулардын коопсуздугун башкаруу жана камсыз кылуу (учактары Боинг-737-300 Як-40, Ан-28, Ан-2, тик учактары Ми-8, Ми-24),
3. Күч орнотмолорунун ишин контролдоо жана ишке киргизүү системалары Ар кандай аба кемелеринин тутуму жана кесилиши. Курстук-навигациялык системанын ишин текшерүүчү кабиналык прибордук жабдуулар, куч орнотмолорунун иштери (кыймылдаткычтардын мисалында Аи-25, Аи-24, ТБ2-117, ТБ-3-117 CFM-56, Аи-9, Та-б жана башкалар);
4. Тренажер, ар кандай аба кемелеринин практикалык иштетүү үчүн кыймылдаткычы менен толук баалуу кабина, электр системаларынын иштеши, пилотаждык-навигациялык комплекстерди, ошондой эле штаттан тышкаркы жана авариялык кырдаалда экипаждын аракетин;
5. Авиациялык моделдөө лабораториясы, өндүрүүнүн толук цикли менен, учуучу аппараттардын моделдерин сыноо жана андан ары эксплуатациялоо,
6. Адистештирилген лабораториялык аэродинамикалык түтүк;
7. Авиациялык коопсуздук лабораториясы;
8. "Аэродромдор жана аэропорттор" лабораториясы белгиленген перрондуу жана учуп конуу тилкеси менен;
9. Аба транспортундагы кооптуу жүктөр боюнча лаборатория

160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо» адистиги боюнча даярдап чыгаруу үчүн кабинеттердин, лабораториялардын, устаканалардын жана ж.б. тизмеги: (базалык даярдоо программасы боюнча)

Кабинеттер:

1. Химия
2. Чет тилдер
3. Математика
4. Информатика
5. Инженердик графика
6. Техникалык механика
7. Материал таануу
8. Аэродинамика
9. Учуучу аппараттардын конструкцияларынын негиздери
10. Учуучу аппараттардын теориялары
11. Учуучу аппараттардын конструкциялары
12. Учуучу аппараттардын кыймылдаткычтарынын конструкциялары
13. Учуучу аппараттардын приборлору жана электр жабдыктары
14. Учуучу аппараттарды жана кыймылдаткычтарды техникалык эксплуатациялоо
15. Укуктук дисциплиналар

16. Аэронавигация жана авиациялык метеорология

17. Учуулардын коопсуздугу

18. Өмүр коопсуздугу

Лабораториялар:

19. Техникалык механика

20. Информатика

21. Электротехника жана электроника

22. Материал таануу

23. Аэродинамика

24. Учуучу аппараттардын кыймылдаткычтарынын теориялары

25. Учуучу аппараттардын приборлору жана электр жабдыктары

26. Окутуунун техникалык каражаттары

27. Окуу полигону

Спорттук комплекс:

1. Спортзал;

2. Кең профилдеги ачык стадион;

Залдар:

1. Китепкана жана окуу залы;

2. Акт залы;

35. Бүтүрүүчүлөрдүн квалификациялык иштеринин мазмунуна, көлөмүнө жана түзүмүнө коюлуучу талаптар Кыргыз Республикасынын Министрлер кабинети аныктай турган орто кесиптик билим берүү уюмунун бүтүрүүчүлөрүн мамлекеттик жыйынтыктоочу аттестациялоонун тартибин эске алуу менен орто кесиптик окуу жайы тарабынан аныкталат.

Кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасынын түзүлүшү

Кесиптик орто билим берүүнүн негизги кесиптик билим берүү программасынын түзүлүшү		Негизги билим берүү программанын жана окуу циклдарынын кредиттеринин көлөмү				
		1 жыл 10-ай	2 жыл 6-ай	2 жыл 10- ай	3 жыл 6- ай	3 жыл 10- ай
Блок 1	I. Жалпы гуманитардык цикл II. Математикалык жана табигый цикл III. Кесиптик цикл	-	-	154-	-	-
	Дене тарбия (көрсөтүлгөн семестрде жумасына 2 саат)	-	-	1-6	-	-
Блок 2	Практика	-	-	20	-	-
Блок 3	Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация	-	-	6	-	-
Орто кесиптик билим берүүнүн негизги билим берүү программасынын көлөмү		-	-	180	-	-

160504 - «Учуучу аппараттарды учууда эксплуатациялоо» адистиги боюнча стандарт, базалык билим берүү мекемеси болгон –И. Абдраимов атындагы авиациялык институттун Мамлекеттик кесиптик орто билим берүү стандарттарын иштеп чыгуу боюнча окуу усулдук кенешти тарабынан иштелип чыкты.

Кесиптик орто билим берүүнүн 160504 - «Аба учактарын учууда эксплуатациялоо»
адистиги боюнча

БОЛЖОЛДУУ ОКУУ ПЛАНЫ

Квалификациясы: учкуч

Өздөштүрүүнүн ченемдик мөөнөтү: жалпы орто билим берүү базасында 2ж. 10 ай

№	Окуу дисциплиналарынын аталышы жана практикалардын аталышы	Эмгек сыйымдуулугу		Семестрлерге болжолдуу бөлүнүшү					
		Кредиттер	сааттар	1 семестр	2 семестр	3 семестр	4 семестр	5 семестр	6 семестр
				Жумалардын саны					
				15-18	15-18	15-18	15-18	15-18	15-18
1	2	3	4	9	10	11	12	13	14
1 БЛОК									
1. ЖАЛПЫ ГУМАНИТАРДЫК ЦИКЛ									
Базалык (милдеттүү) бөлүк		15	450						
1.1	Кыргыз тили жана абадияты	3	90		X				
1.2	Орус тили	2	60	X					
1.3	Чет тили	2	60	X					
1.4	Кыргызстандын тарыхы	4	120						X
1.5	Манас таануу	2	60	X					
1.6	Кыргызстандын географиясы	2	60		X				
Элективдүү бөлүк		3	90						
1.7		3	90		X				
Жалпы 1 боюнча		18	540	0	0	0	0	0	0
2. МАТЕМАТИКАЛЫК ЖАНА ТАБИГЫЙ ЦИКЛ									
Базалык (милдеттүү) бөлүк		4	120						
2.1	Кесиптик математика	2	60		X				
2.2	Информатика	2	60	X					
Элективдүү бөлүк		2	60						
2.3		2	60		X				
Жалпы.2 боюнча		6	180	0	0	0	0	0	0
3. КЕСИПТИК ЦИКЛ									
Базалык (милдеттүү) бөлүк		90	2700						
3.1	Жарандык авиация аэропорттору	3	90		X				
3.2	Авиациялык жана транспорттук коопсуздук	3	90		X				
3.3	Электротехника жана электроника	3	90		X				
3.4	Метрология стандартташтыруу жана сертификациялоо	2	60		X				
3.5	Жашоо коопсуздугу	3	90	X					
3.6	Авиациянын жана учуучу аппараттардын	4	120	X					

	конструкцияларынын негиздери								
3.7	Учуулардын коопсуздугунун негиздери	4	120			X			
3.8	Учуу ишинин психологиясы	3	90					X	
3.9	Аба кемелерин учууда эксплуатациялоо боюнча колдонмо- 1	3	90			X			
3.10	Аба кемелерин учууда эксплуатациялоо боюнча колдонмо-2	3	90				X		
3.11	Учуунун динамикасы жана аэродинамикасы 1	3	90			X			
3.12	Учуунун динамикасы жана аэродинамикасы 2	3	90				X		
3.13	Авиациялык метеорология	4	120				X		
3.14	Аэронавигация-1	3	90			X			
3.15	Аэронавигация-2	3	90				X		
3.16	Теория авиационных двигателей	3	90	X					X
3.17	Учууларды камсыз кылуунун радиотехникалык каражаттары	3	180			X			
3.18	Аба кемелерин конструкциясы жана учууда эксплуатациялоо -1	3	90					X	
3.19	Аба кемелерин конструкциясы жана учууда эксплуатациялоо -2	4	120						X
3.20	Аба кемелерин кыймылдаткычтарын учууда эксплуатациялоо жана конструкциясы -1	3	90					X	
3.21	Аба кемелерин кыймылдаткычтарын учууда эксплуатациялоо жана конструкциясы -2	4	120						X
3.22	Аба кемелеринин практикалык аэродинамикасы	3	90				X		
3.23	Колдонмо топографиянын жана Морзенин азбукасынын негиздери	2	60					X	
3.24	Аба кемелеринин прибордук жана радиоэлектрондук жабдыктары	3	90			X			
3.25	Учуу иштерин уюштуруу	3	90			X			
3.26	Фразеология жана радиобайланыш эрежелери	4	120			X			
3.27	Технический (авиационный) английский язык	5	150					X	
3.28	Воздушное право и документы ИКАО	3	90	X					
	Жалпы.3.1 боюнча	90	2700	0	0	0	0	0	0
3.2	Элективдүү бөлүк	40	1200	X	X	X	X	X	X
	*Дене тарбия								
	1 блок боюнча баардыгы	154	4620	0	0	0	0	0	0
2 БЛОК									
	ПРАКТИКА	20	600						
1	Окуу практикасы	6	180		X				
2	Өндүрүштүк практика	6	180				X		
3	Квалификациялык практика	8	240						X
	Жалпы 5 боюнча	20	600	0	0	0	0	0	0
	2 блок боюнча баардыгы	20	600	0	0	0	0	0	0
3 БЛОК									
	Жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация	6	180						
1	Дисциплина аралык жыйынтыктоочу мамлекеттик аттестация	2	60						X
2	Жыйынтыктоочу мамлекеттик дисциплина аралык экзамен	4	120						X

	3 блок боюнча баардыгы	6	180						
	Билим берүү программасынын жалпы эмгек сыйымдуулугу	180	5400	30	30	30	30	30	30
	Экзаментердин саны		48	8-10	8- 10	8-10	8-10	8-10	8- 10
	Курстук иштердин/долбоорлордун саны		2						
	*Дене тарбия кредиттен тышкарыз (семестрде жумасына 2 саат)								